

Pirmā nodaļa

NAV PĀRDODAMS

Grīnolbridžā katrs pazina Sema Keraklafa Lesiju. Var droši teikt: Lesija bija ievērojamākais suns visā ciemā triju iemeslu dēļ.

Vispirms tāpēc, ka gandrīz katrs ciemnieks viņu atzina par skaistāko kolliju, kādu tam jebkad gadījies redzēt.

Tas patiesi ir augsts novērtējums, jo Grīnolbridža ietilpst Jorkšīras grāfistē, un Jorkšīras suns ir suņu cilts lepnums. Šai skarabajā Ziemeļanglijas novadā suņi aug un attīstās tik labi kā nekur citur. Vējš un auksti lieti brāžas pār kailajiem tīreļiem, bet suņiem uzaug kupls kažoks, un tie kļūst tikpat spēcīgi kā turienes ļaudis.

Jorkšīrieši mīl suņus un prot tos audzēt. Ieejot jebkurā šīs Anglijā lielākās grāfistes ogļraču ciemā – un to skaits sniedzas simtos –, it visur jūs redzēsiet tīršķirnes suņus soļojam blakus nabadzīgi gērbtiem strādniekiem – un šie suņi ir tik cēla, aristokrātiska izskata, ka to saimniekus varētu apskaust daudzu zemju bagātie suņu mīļotāji.

Un Grīnolbridža ne ar ko neatšķīrās no citiem Jorkšīras ciemiem. Ļaudis te pazina, saprata un mīlēja suņus; vīriem pie kājas soļoja daudzi lieliski suņi, taču visiem ciema vīriem bija skaidrs: ja Grīnolbridžā kādreiz ticis izaudzēts pārāks suns par Sema Keraklafa trīskrāsaino kolliju, tad tas varēja būt vienīgi vēl ilgi pirms viņu dzimšanas.

Bet bija arī kāds cits iemesls, kāpēc Lesiju ciemā tik labi pazina. Lūk, kāds. Sievas mēdza teikt: “Pēc Lesijas var nostādīt pulksteni.”

Tas bija sācies pirms vairākiem gadiem, kad Lesija vēl bija draisks gadu vecs šunelis. Kādu dienu Sema Keraklafa dēlēns Džo pārradās mājās priecīgi satraukts.

– Māmiņ, es šodien iznācu no skolas – un vari iedomāties, kas mani sagaidīja? Lesija! Saki – kā viņa zināja, kur es atrodos?

– Droši vien viņa būs saodusi tavas pēdas, Džo. Citādi to nevaru izskaidrot.

Lai nu kā – bet Lesija gaidīja pie skolas arī nākamajā un aiznākamajā dienā. Gāja nedēļas, mēneši, gadi, un vienmēr bija tāpat. Ciema sievas, raudzīdamās ārā pa mājiņu logiem, un veikalnieki Lielajā ielā, stāvēdami veikalu durvīs, pamanījuši stalto, zeltaini melnbalto suni vienmērīgiem tecīgiem aiznaskojam garām, allaž mēdza sacīt: “Pulkstenis ir bez piecām četri, rau, tur aiziet Lesija!”

Lietus vai saule – Lesija vienmēr gaidīja zēnu – vienu no daudzajiem, kas barā nāca pāri asfaltētajam skolas pagalmam, bet sunim viņš bija vienīgais, ko vērts gaidīt.

Katrrreiz tad abi priecīgi sasveicinājās un gāja mājās. Tā tas turpinājās četrus gadus.

Lesija bija kļuvusi visa ciema mīlule, tā ikdienas dzīves neatņemama sastāvdaļa. Ikviens viņu pazina. Taču Grīnolbridžas ļaudis mīlēja Lesiju it īpaši tāpēc, ka viņā iemiesojās kaut kas, ko viņi īsti nespēja izskaidrot. Tam bija sakars ar viņu lepnumu. Un viņu lepnums saistījās ar naudu.

Parasti notika tā: ja kāds ciemnieks izaudzēja izcili skaistu suni, tas kādu dienu mitējās būt suns, bet pārvērtās par dzīvu būtni ar četrām kājām, kurai ir vērtība. Īstenībā tas, protams, arvien vēl bija suns, bet nu tas bija arī vēl kaut kas vairāk, jo par to varēja uzzināt kāds bagātnieks, to varēja ieraudzīt manīgi tirgoņi vai suņu mīļotāji un iedomāties nopirkt. Un bagātais mīl suni tieši tāpat kā nabagais, šai ziņā starp viņiem nav nekādas atšķirības, bet dažādas ir viņu domas par naudu. Nabagais sēž un rēķina, cik daudz ogļu vajadzēs ziemai, cik pāru kurpju jāpērk, cik pārtikas jāzagādā bērniem, lai tie augtu veseli un stipri, – un tad viņš iet mājās un saka:

“Man tas bija jādara, un tāpēc nemokiet mani! Izaudzēsīm jaunu suni, un jūs to iemīlēsiet tāpat kā šo.”

Tā no Grīnolbridžas aizgāja daudzi lieliski suņi. Bet ne Lesija!

Viss ciems zināja, ka pat Radlingas hercogam nebija izdevies viņu nopirkt no Sema Keraklafa – pašam hercogam, kurš dzīvoja savā lielajā muižā jūdzes attālumā no ciema un kuram piederēja daudz vērtīgu suņu.

Trīs gadus pēc kārtas hercogs mēģināja iegūt Sema Keraklafa Lesiju, bet ogļracis palika nelokāms.

“Jūsu gaišība, nav vērts man atkal piedāvāt augstāku maksu,” Sems Keraklafs sacīja. “Es... šis suns nav pārdodams ne par kādu naudu.”

Grīnolbridžiešiem tas bija labi zināms. Un ciemnieku acīs Lesijas vērtība cēlās. Šai sunī iemiesojās viņu īpašais lepnums, ko nevar nopirkt par naudu.

Bet suņi pieder cilvēkiem, un cilvēkus nereti šausta liktenis. Dažkārt pienāk arī tāds brīdis, kad likteņa sitieni kļūst neizturami, tad padevīgi jānoliec galva un jānorij lepnums, lai ģimenei būtu, ko ēst.

Otrā nodaļa

“ES NEGRIBU CITU SUNI!”

Suņa nav! Tas bija viss, ko Džo Keraklafs apjēdza. Todien viņš iznāca no skolas kopā ar citiem un skriešus metās pāri pagalmam – priecīgs kā visi skolēni visā pasaulē, kad stundas beigušās. Gandrīz mehāniski – pēc gadiem iedabāta paraduma – viņš steidzās uz vārtiem, kur vienmēr gaidīja Lesija. Bet suņa tur nebija!

Džo Keraklafs, ņiprs, veselīgs zēns mīlīgu seju, stāvēja kā apstulbis, pūlēdamies izprast notikušo. Platajā pierē virs brūnajām acīm iegūla rievās. Viņš nekādi nespēja aptvert to, ko redzēja pats savām acīm.

Džo palūkojās uz vienu, tad uz otru pusi.

Varbūt Lesija aizkavējusies?

Nē, tas nevarēja būt, jo dzīvnieki šai ziņā nepavisam nelīdzinās cilvēkiem. Cilvēki iegādājas visvisādus pulksteņus un tomēr nokavējas, jo viņiem allaž pietrūkst “piecu minūšu”. Dzīvniekiem laika noteikšanai mehānismi nav vajadzīgi. Viņiem ir kaut kas daudz precīzāks par pulksteni. Tā ir laika izjūta, kas nekad neviļ. Dzīvnieki noteikti, nekļūdīgi jūt, tieši kurā brīdī jādara kaut kas pierasts, nemainīgi ieviesies ikdienas dzīvē.

Džo Keraklafs to zināja. Ar tēvu viņi bieži tika par to runājuši, kad zēns interesējās, kā Lesija zina, kad pie-nācis laiks iet pretī uz skolu. Lesija nevarēja novēloties.

Džo stāvēja pavasara saulē un domāja. Pēkšņi viņam it kā zibens izšāvās caur smadzenēm.

Varbūt Lesija ir sabraukta?

Bet topašubrīd, kad šī doma zēnā radīja paniku, viņš to atmeta. Lesija bija pārāk labi apmācīta, viņa neklai-ņāja pa ielām. Cauri ciemam viņa vienmēr gāja skaistā, vienmērīgā gaitā. Turklāt Grīnolbridžā bija pavisam niecīga automašīnu kustība. Galvenais autoceļš veda pa ieleju, gar upi, veselu jūdži iesānis. Uz ciemu atzarojās vienīgi neliels ceļa gabals, un tas pats, sasniedzis tīreli, sadalījās šaurās taciņās.

Varbūt kāds Lesiju nozadzis?

Arī tam bija grūti noticēt. Neviens svešinieks neuz-drīkstējās sunim pat pirkstu piedurt, ja vien kāds no Keraklafiem nepavēlēja Lesijai to paciest. Bet galve-nais – Lesija bija pārāk labi pazīstama jūdzēm tālu visā Grīnolbridžas apkārtnē, lai jel kāds iedrošinātos viņu nozagt.

Bet kur viņa varēja palikt?

Uz šo jautājumu Džo Keraklafs nolēma rast atbildi tāpat kā simtiem tūkstošu citu zēnu visā pasaulē. Viņš skrēja uz mājām pie mātes.

Zēns joņoja pa galveno ielu, ko kājas nes. Neapstāda-mies viņš drāzās garām Lielās ielas veikaliem, izskrēja cauri visam ciemam līdz mazajai ieliņai, kas ved gar kalna nogāzi, pa šo ieliņu līdz vārtiem, pa dārza celiņu līdz mājas durvīm un sauca:

– Māmiņ, māmiņ, ar Lesiju kaut kas atgadījies! Viņa neatnāca man pretī!

Un, tikko tas bija pateikts, viņš saprata, ka noticis kaut kas ļauns. Neviens no mājiniekiem nepielēca kājās un neapbēra viņu ar jautājumiem. Neviens nelikās noraizējies par suni – par to, ka tam varētu būt uzbrukusi nelaime.

Džo tas šķita dīvaini. Viņš stāvēja ar muguru pret durvīm un gaidīja. Māte, acis nolaidusi, raudzījās galdā, uz kura tobrīd bija kārtojusi tējas traukus. Brīdi viņa stāvēja nekustīgi. Tad pameta skatienu uz vīru.

Džo tēvs sēdēja uz zema ķebliša pie kamīna, skatīdamies uz zēnu. Tad lēnām, ne vārda nebilzdams, novērsās un raudzījās ugunī.

– Māt, kas noticis? – Džo piepeši iekliedzās.

Misis Keraklafa nesteidzīgi nolika uz galda šķīvi.

– Galu galā viņam tas jāzina, – misis Keraklafa runāja it kā tukšumā.

Vīrs nepakustējās. Tad viņa pagrieza galvu pret dēlu.

– Nu tad klausies, Džo, – viņa iesāka. – Lesija tevi nekad vairs negaidīs pie skolas. Un nav vērts par to gausties.

– Kāpēc? Kas viņai noticis?

Misis Keraklafa piegāja pie pavarda un uzlika uz tā tējkannu. Viņa runāja, uzgriezusi zēnam muguru:

– Tāpēc, ka Lesija ir pārdota. Lūk, kāpēc.

– Pārdota! – zēns skaļi atbalsoja. – Pārdota! Kāpēc jūs viņu – Lesiju – pārdevāt?

Māte apskaitās.

– Suns ir pārdots, viņa vairs nav, un diezgan. Vairāk nejaudā! Neko vairs nevar darīt. Lesija ir prom, un nerunāsim vairs par viņu.

– Bet, māmiņ...

Džo sāka skaļi, nevaldāmi raudāt. Māte viņu apsauca:

– Pietiek! Nāc dzert tēju! Nāc! Apsēdies!

Zēns paklausīgi apsēdās savā vietā pie galda. Māte pagriezās pret tēvu, kas sēdēja pie kamīna.

– Nāc, Sem, paēd! Taisnību sakot, nekā jēdzīga mums nav, ko piekost pie tējas...

Viņa apklusā, jo tēvs strauji piecēlās. Ne vārda nerunādams, viņš lieliem soļiem gāja uz durvīm, noņēma no vadža cepuri un izgāja ārā. Durvis noklaudzēja. Brīdi mājā bija pavisam kluss. Tad māte dusmīgi ierunājās:

– Redzi nu, ko tu izdarīji! Nokaitināji tēvu. Tagad droši vien esi apmierināts.

Viņa gurdi atlaidās krēslā un stingi vērās sev priekšā. Ilgi abi klusēja. Džo zināja, ka māte viņam nepelnīti uzveļ vainu par to, kas noticis. Bet viņš arī saprata, ka tā viņa pūlas noslēpt pati savu aizvainojumu. Tāpat bija ar rāšanos. Un tā šajā novadā izturējās visi. Šie ļaudis bija skarbi, stūrgalvīgi, raduši dzīvot sūru darba dzīvi. Ja viņus kas satrauca, viņi centās noslēpt savas patiesās jūtas. Sievas bārās, tērgāja, lai slēptu sāpes. Viņas nedomāja to, ko runāja. Un kad kļuva vieglāk...

– Ēd, Džo! Apēd visu!

Tagad mātes balss bija maiga un iecietīga.

Zēns nekustīgi raudzījās šķīvī.

– Ēd nu, Džo, ēd sviestmaizi! Skaties – svaiga laba maizīte, šodien izcepu. Tev negaršo?

Džo vēl zemāk nolieca galvu.

– Negribu, – viņš čukstēja.

– Ak, suņi, suņi, suņi! – māte aizsvilās. Balss drebēja niknumā. – Visa šī jezga viena suņa dēļ! Ja gribi zināt – es priecājos, ka Lesija ir prom. Jā gan. Ar viņu jānoņemas tāpat kā ar mazu bērnu. Nu viņa ir prom – un labi vien ir, es priecājos. Jā, priecājos!

Misis Keraklafai notrīsēja apaļīgie pleci, un viņa dziļi ievilka elpu. Tad viņa izņēma no priekšauta kabatas mutautiņu un nošņauca degunu. Beidzot viņa paskatījās uz dēlu, kas vēl arvien sēdēja nekustīgi. Māte skumji papurināja galvu, tad ierunājās no jauna. Un atkal balsi jautās maigums un sirsnība.

– Panāc šurp, Džo, – viņa aicināja.

Zēns piecēlās un nostājās viņai priekšā. Viņa apņēma ar drukno roku dēla plecus un, ugunī lūkodamās, runāja:

– Dēliņ, drīz tu jau būsi pieaudzis, un tev jāsaprot. Pats redzi – pēdējā laikā mums klājas grūti. Tas tev zināms. Mums vajadzīgs ēdiens, ko likt galdā, jāmaksā īre, un par Lesiju varēja dabūt krietnu žūksni naudas, – mēs ilgāk vairs nevarējām atļauties viņu turēt, tas ir viss. Pienākuši grūti laiki, un nevajag satraukt tēvu. Viņš jau tā par visu raizējas, un... un... tagad tu visu zini. Suns ir prom.

Džo Keraklafs vēl joprojām stāvēja mātes priekšā. Viņš saprata. Pat divpadsmit gadus vecs zēns Grīnolbridžā zina, ko nozīmē “grūti laiki”.

Gadu gadiem, kopš bērni spēja atcerēties, tēvi bija strādājuši Velingtona raktuvēs aiz ciema. Tēvi gāja uz

maiņu un nāca mājās, nesdami brokastu somiņas un kalnraču lampas; viņi cirta labas ogles. Tad pienāca “grūtie laiki”. Raktuves sašaurināja darbus, un vīri nopelnīja mazāk. Dažreiz darba rosme atjaunojās, un vīri atkal strādāja pilnu darba nedēļu.

Tad visi bija priecīgi. Protams, arī šai laikā ogļračiem neklājās spīdoši, jo viņu dzīve bija grūta arī tad, kad tā likās laba. Tomēr bija atgriezusies pašāvība, ģimenē valdīja satiecība, un, kaut gan ēdiens bija paplāns, tā pietika visiem.

Bet pirms dažiem mēnešiem raktuves tika slēgtas. Lielais ritenis staba galā negriezās. Pagalmā vairs nepulcējās vīri, kas sāka un beidza maiņu. Tagad viņi gāja parakstīties darba biržā. Ogļrači kvernēja ielas stūrī pie biržas un gaidīja darbu. Bet darba nebija. Tā vien šķita, ka viņi dzīvotu kādā no “cietušajiem rajoniem”, kā laikraksti dēvēja tos, kur visa rūpniecība apsīkusi. Veseli ciemi bija bez darba. Nekādas iespējas nopelnīt iztiku. Valdība maksāja ļaudīm bezdarbnieku pabalstu – ik nedēļas zināmu summu – tieši tik daudz, lai tie nenomirtu badā.

Džo visu to zināja. Viņš bija dzirdējis ciemā runājam. Viņš bija redzējis vīrus nīkstam pie darba biržas. Džo zināja, ka tēvs vairs neiet darbā. Un viņš arī zināja, ka tēvs un māte nekad par to nerunā, viņam dzirdot, – ārēji it kā skarbie, īstenībā mīlošie, krietnie vecāki kā prazdami centās pasargāt zēna nenobriedušos plecus no dzīves smaguma, kas uzgūla viņiem pašiem.

To zēnam sacīja prāts, bet sirds raudāja pēc Lesijas. Taču zēns to neizrādīja. Viņš nekustīgi stāvēja, tad iejautājās:

– Māmiņ, vai mēs viņu kādreiz varētu atpirkt?

– Nē, Džo, Lesija ir ļoti vērtīgs suns, viņa maksā pārāk dārgi. Bet gan mēs atkal iegādāsimies citu suni. Pagaidi vien. Laiki uzlabosies, un mums būs jauns kucēns. Ko tu saki par to?

Džo Keraklafs nolieca galvu un lēni, noliedzoši pašūpoja to. Viņš klusi čukstēja:

– Es negribu citu suni! Nemūžam! Es gribu vienīgi Lesiju!